

Podnět Výboru pro práva dítěte

ze dne 12. 3. 2020

ve věci dlouhodobě nepříznivé situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví

Výbor pro práva dítěte (dále též Výbor) konstatuje, že situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví je dlouhodobě nevyhovující i s ohledem na poznatky a závěry šetření veřejné ochránkyně práv a podněty Spolku rodinněprávních a opatrovnických soudců a na priority Rady vlády pro lidská práva. Vyzývá proto Ministerstvo spravedlnosti k přijetí konkrétních kroků k nápravě zjištěných nedostatků, a to v součinnosti s ostatními dotčenými subjekty. Tyto aktivity bude Výbor průběžně sledovat a podporovat.

Jedná se především o tato opatření:

1. Zřízení speciální pozice koordinačního pracovníka Ministerstva spravedlnosti pro oblast rodinně-právního a opatrovnického soudnictví do **30. 9. 2020**;
2. Provedení aktuálního monitoringu specializace soudců na rodinně-právní a opatrovnickou agendu a předání zprávy z tohoto monitoringu do **31. 12. 2020**; a přijetí následných opatření ke specializaci neprodleně.
3. Zajištění řádného pravidelného sběru dat o počtu opatrovnických soudců na jednotlivých okresních i krajských soudech a jejich zatížení, resp. nápadu agendy a předložení souhrnné informace za rok 2019 Výboru do **31. 12. 2020** a následně **každoročně do konce června následujícího roku**;
4. Zajištění přístupu k těmto souhrnným informacím veřejnosti a jejich zahrnutí do monitoringu Ministerstva spravedlnosti o stavu justice do **31. 10. 2020** a následně **každoročně do konce července následujícího roku**;
5. Vypracování analýzy srovnávající počet soudců zabývajících se touto agendou na jednotlivých soudech s jejím nápadem do **31. 12. 2020**;
6. Na základě těchto statistik dát podnět předsedům příslušných soudů k efektivnímu využití kapacit soudů za účelem zajištění rychlého a spravedlivého rozhodování v opatrovnických věcech do **31. 10. 2020**. Výsledky by se měly promítnout do nových rozvrhů práce od 1. 1. 2021;
7. Monitoring a systematická podpora participace dětí, vytváření prostředí, užívání přístupů přátelských k dětem (např. zajištění upravených místností pro jednání s dětmi a dalšími skupinami zranitelných osob včetně využívání jiného soudního roku) a podání zprávy o takto upravených místnostech do **31. 12. 2020**;
8. Zajištění dostupnosti systematického školení opatrovnických soudců, včetně oblasti participace dětí a zavedení sledování návštěvností těchto speciálních modulů, **průběžně**;
9. Podpora sjednocování judikatury v opatrovnických věcech vzhledem k nemožnosti dovolání a sledování a rozšiřování příkladů dobré praxe vedení opatrovnického řízení včetně uplatňování metod interdisciplinární spolupráce, **průběžně**;
10. Standardizace postupu soudních znalců a stanovení podmínek pro využívání znaleckých posudků v opatrovnickém soudnictví, **průběžně**;

Odůvodnění návrhu podnětu:

Výbor pro práva dítěte vychází z vlastní dlouhodobé zkušenosti a upozorňování na nedostatky v této oblasti, ve které nepozoruje výrazné zlepšení. V této souvislosti zejména odkazuje na Podnět Rady vlády ČR pro lidská práva k některým aspektům soudních řízení ve věcech rodinně-právních, který Radě předložil v roce 2014, a rovněž na mezinárodní dokumenty v něm zmíněné.¹ Nepříznivá situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví také vedla k přijetí tohoto tématu jako priority Rady vlády pro lidská práva pro období 2019 – 2023. Výbor se současně přiklání k doporučením Veřejné ochránkyně práv z února 2019.² Naopak stanovisko Ministerstva spravedlnosti k těmto doporučením z května 2019 považuje za neuspokojivé.

Výbor konstatuje, že spolupráce s Ministerstvem spravedlnosti je obecně nedostatečná. Ač oceňuje asistenci legislativního odboru ministerstva se zvýšením relevance výše doporučených opatření, od osobního setkání svých členů se zástupci ministerstva v dubnu roku 2018 Výbor dosud neobdržel žádnou zprávu o podniknutí příslíbených kroků. Zástupci příslušných odborů ministerstva se nezúčastnili zasedání Výboru v květnu a červenci 2019 a jejich účast na říjnovém zasedání, ani stanovisko ministryně spravedlnosti z října 2019 bohužel nepřinesly nové informace o přijatých opatřeních.

Výbor připomíná, že opatrovnické soudnictví je dlouhodobě považováno za méněcennou oblast soudnictví. Ač lze v posledních letech pozorovat dílčí zlepšení jako např. zkrácení doby vydání rozhodnutí, posílení vzdělávání i specializaci opatrovnických soudců či vznik specializovaných senátů na některých soudech, problematika stále není dostatečně systematicky řešena a situace na jednotlivých soudech se nadále liší. Nadto je tato agenda tradičně podceňována i samotnými soudci a nepožívá proto ani potřebné prestiže. Přetrvává praxe svěřování případů nově jmenovaným soudcům, či naopak soudcům, kteří se v jiných agendách neosvědčili. Názory a postoje dětí stejně jako jejich nejlepší zájem nejsou dostatečně zjišťovány a zohledňovány a děti jsou vyslýchány v místnostech nepřizpůsobených jejich postavení a způsobem, který k nim není přátelský. Liší se rovněž praxe využívání soudních znalců a nezdědka dochází k jejich nadužívání, a tedy i neodůvodněným průtahům v řízení. Neexistuje mechanismus sjednocení judikatury v této oblasti a namísto možnosti dovolání k Nejvyššímu soudu se tak do řešení sporných, resp. kontroverzních rozhodnutí často musí zapojit Ústavní soud. Vzdělání soudců v této oblasti je stále nedostatečné. V neposlední řadě není zavedena povinná specializace na okresních, ani na krajských soudech a Ministerstvu spravedlnosti dokonce ani není znám počet soudců, kteří se touto agendou zabývají, resp. na jaký úvazek, ani nejsou veřejně dostupné informace o nápadu případů. I proto na mnoho z těchto jevů opakovaně a dosud bezvýsledně poukazoval i Ústavní soud.

Z těchto důvodů Výbor pro práva dítěte opětovně zdůrazňuje, že v oblasti rodinně-právního a opatrovnického soudnictví zůstává dlouhodobě nedořešeno množství problémů a nepřijatelných nedostatků a vyzývá Ministerstvo spravedlnosti k podniknutí konkrétních, termínovaných kroků k nápravě této neudržitelné situace, která porušuje práva dítěte na spravedlivý proces, tak jak vyplývají z Úmluvy o právech dítěte, kterou Česká republika již v roce 1991 ratifikovala a jejíž plnění Výbor monitoruje a vyhodnocuje. Současně nabízí Výbor Ministerstvu spravedlnosti svou průběžnou odbornou a mediální podporu.

---

¹ Podnět byl Radou schválen na jejím zasedání dne 24. října 2014.

² Veřejná ochránkyně práv, Doporučení k přijetí opatření v oblasti rodinně-právního a opatrovnického soudnictví ze dne 6. února 2019, č. j.: KVOP-5280/2019.